

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΚΥΠΡΟΥ.

Τῷ ἀξιότιμῳ διευθυντῇ τῆς «Πανδώρας».

Ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐπάτησα τὸ ἔδαφος τῆς Κύπρου ἡ προσοχή μου ἐκοῦσα ἄκουσα ἐστράφη περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν τῆς μεγαλήσου ταύτης καὶ τὰς πολλὰς καὶ ἀλλεπαλλήλως γιγνομένας καθ' ἑκάστην ἀνασκαφὰς καθ' ἅπασαν τὴν ἐκτασιν αὐτῆς. Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν αὐτῶν, τὰς ὁποίας ἐνεργοῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τυχαίως οἱ χωρικοί, κακίθην ὁδηγοῦνται οἱ ἀρχαιοφίλοι καὶ ἀρχαιοκάπηλοι καὶ ἀρχαιοκλέπται, ἀνακαλύπτονται πολλὰ καὶ διάφορα ἀντικείμενα, ἅτινα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον περιέρχονται εἰς τὰς τῶν ξένων καὶ οὐχὶ τῆς Ἑλλάδος τὰς χεῖρας· πολλὰ μὲν προφανῶς ἀρπαζόμενα ὑπὸ τῶν προξένων τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Ἀγγλίας τῆς Γαλλίας καὶ τῶν πρακτόρων αὐτῶν, πολλὰ δὲ τῶν χωρικῶν καὶ πολιτῶν πωλούντων ἀδιακρίτως πρὸς αὐτοὺς. Ἡμεῖς δυστυχῶς ἐρχόμεθα καὶ ἐνταῦθα οἱ τελευταῖοι, «καὶ κατόπιν ἐορτῆς ἔχομεν καὶ ὑστεροῦμεν»· διότι οὔτε οἱ ἀρχιερεῖς οἱ πολιοῦχοι κέκτηνται τὸ θάρρος νὰ συνασπισθῶσι καὶ συνεργασθῶσιν ἢ δαπανήσωσιν ὀλίγα ἐκ τῶν ἐνόντων, οὔτε οἱ πολῖται ἢ οἱ τῆς Ἑλλάδος πρόξενοι οὐδ' αὐτοὶ οἱ ἐν Ἀθήναις φιλόμουσοι καὶ ἀρχαιολόγοι ἐπέστησάν ποτε τὴν προσοχὴν αὐτῶν εἰς τὴν ἐγκρύπτουσαν πανάρχαια πολύτιμα ἀντικείμενα ταύτην νῆσον.

Στέλλω σήμερον πρὸς ὑμᾶς ἐπιγραφὴν εὑρεθεῖσαν τὴν προχθὲς εἰς τὰ Ἰουμπιά ἤτοι Ὀλύμπια, χωρίον παρὰ τὸ Ἰδάλιον κείμενον, ἐγκεχαρᾶγμένην ἐπὶ τῆς πλευρᾶς ἐλέφαντος ἢ λέοντος ἐκ λίθου ἰθαγενοῦς ὑποκιτρίνου μαλακοῦ.

Βρεφοκομεῖον καὶ πτωχοκομεῖον καταλόουσιν ἐν ἰδιωτικαῖς οἰκίαις, καὶ τὸ ξυλοπαγὲς Ζάππειον τοῦ 1860 ἔτους μετεκυλίσθη δις ἐντὸς τριῶν ὡς ἔγγιστα ὀλυμπιάδων ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν. Πλὴν τούτου ὁ ὑποσχθεὶς νὰ περιγράψῃ τὰ περὶ τῶν μνημείων, λησμονήσας τὴν ὑπόσχεσιν χαίρει ἐμφιλοχωρῶν μάλλον εἰς τὰ τῆς ἐσωτερικῆς διοργανώσεως αὐτῶν, καὶ διεξοδικώτατα ἐξιστορεῖ πᾶσι παραδείγματος χάριν καυχήται διδάσκουσιν, ὅποια βιβλία ἀγοράζονται, διὰ τίνων προσηνέχθησαν χρήματα, πόσα τὰ διδάκτρα τῆς Φιλακπ. Ἐταιρίας, περὶ ἧς πρὸ πάντων ἐπιδαφιλέονται λεπτομέρειαι, καὶ τὰ παρόμοια.

ἔχει δὲ τι καὶ ἄλλο ἄξιον σημειώσεως ἢ ἔκθεσις. Ὁ συγγραφεὺς ὀνομάζων τοὺς εὐεργέτας, νομίζει ἀναγκαῖον νὰ προσθήσῃ καὶ τὴν τόπον ἐν ᾧ ἕκαστος ἐγεννήθη· καὶ τοσοῦτον ἐσπουδασμένος πρᾶττει τοῦτο, ὥστε ἀνὰ πᾶσαν ἐπανάληψιν τοῦ ὀνόματος ἐπαναλαμβάνεται καὶ ὁ τόπος. Ἐπτάκις λέγει ὅτι ὁ Τσαίτας ἦτο ἐξ Ἠπείρου, ἑξάκις ὅτι ἡ Ἑλένη Τσαίτα ἐγεννήθη ὅπου καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, τετράκις ὅτι ὁ Σίνας κατάγεται ἐκ Μακεδονίας καὶ καθέξῃς. Τίς ἀμνησθεῖται ὅτι οὐ μόνον χρηματικὰς, ἀλλὰ καὶ ἄλλας ἀσυγκρίτως πολυτιμωτέρας θυσίας, θυσίας αἵματος, προσήνεγκαν εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα οἱ ἔξω αὐτῆς γεννηθέντες; Οὐδέποτε τις ὅμως ἐφαντάσθη νὰ γράψῃ Ἰψηλάντης ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, Καραϊσκάκης ἐκ Θεσσαλίας, Βότσαρης ἐξ Ἠπείρου, Κανάρης ἐκ Παρῶν, Καρατάσος ἐκ Μακεδονίας. «Ἀργεῖος ἢ Θηβαῖος· οὐ γὰρ εὐχομαι μιᾶς· ἅπας μοι πύργος Ἑλλάδας, πατρίς.» Σ. Π.

Ἡ ἐπιγραφὴ δεικνύει ὅτι ὁ ἐλέφας οὗτος ἢ λέων ἦτο ἀνατεθειμένος τῷ Ἀπόλλωνι, καὶ πιθανῶς ὁ τόπος ἐνθα ἀνεκαλύφθη νὰ ἦναι βωμός τις τοῦ θεοῦ τούτου τῆς ἀρχαιότητος· ἡ κεφαλὴ τοῦ ζώου εἶναι ἀποκεκομένη.

Πρὸ μηνὸς εὑρέθησαν πολλὰ ἀγάλματα μεγάλα Ἑλληνικὰ ἐκ λίθου Κυπριακοῦ, παρὰ τὴν Ἀθηαῖνου, χωρὶς ἀπέχοντι ἰσάκεις τῆς Λευκωσίας καὶ Ἀάρνακος, καθὼς καὶ πλάκες μετ' ἐπιγραφῶν ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως ὑπὸ τοῦ προξένου τῆς Ἀμερικῆς κ. Τσεσνόλα, ὅστις συνεκρότησε Μουσεῖον ἐκτεταμένον, ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, ἐξ ἀγαλμάτων ἐκ λίθου Κυπρίου καὶ κεράμων πάσης ἐποχῆς ἀναγομένων εἰς τὰ ἔθνη τὰ κατοικήσαντα τὴν νῆσον, οἷα τὰ τῶν Φοινίκων, Ἀσσυρίων, Αἰγυπτίων, Ἑλλήνων, Ῥωμαίων, Ἐνετῶν, καὶ εἰς τοὺς χρόνους τῶν Λουίζιανῶν· ἔχει δὲ καὶ ὑέλινα ἀγγεῖα καὶ πινάκια μέχρι 4000, δι' ἃ μόνον ζητεῖ 4000 λ. Ἀγγλ. καὶ συλλογὴν οὐκ εὐκαταφρόνητον χρυσῶν κοσμημάτων, οἷον ἐνατίων, ψελίων, φύλλων, ἀλύσεων, δακτυλιδίων, δακτυλιολίων καὶ διαφόρων ἄλλων. Ἐξ ὧν αὐτῶν πολλὰ ἐπώλησεν εἰς τὰ Μουσεία τοῦ Βερολίνου καὶ τῶν Παρισίων ἴσως δὲ καὶ τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἄλλων, πολλὰ δὲ πρόκειται νὰ παραλάβῃ ἢ πωλήσῃ ἤδη, μετατιθέμενος εἰς Ἰταλίαν, ὡς ἤκουσα.

Ἴδου ἡ ἐπιγραφὴ·

ΩΦΟΙΒΕΑΠΟΛΟΝΧΑΙΡΕ
ΧΡΗΣΜΟΝΑΕΤΤΥΧΗ
ΔΟΣΜΟΙΤΕΑΕΣΘΗΝΑΙΤΕ
ΘΕΟΦΙΛΕΦΡΕΝΙΕΤΔΑΙΜΟΝΩΝ
ΔΕΣΟ ΘΥΤΗΡΕΗΝΑΕΗΝΩΝΤΕΛΕΩΝ
ΣΥΝΤΥΧΗΤΕΛΕΣΦΟΡΩ.

ἤτοι Ὡ Φοῖβε Ἀπόλον χαῖρε
Χρησμὸν δ' εὐτυχῇ
Δός μοι τελεσθῆναι τε
Θεόφιλε φρενὶ εὐδαιμόνων

Ὁ πέμπτος στίχος εἶναι ἢ κακῶς ἀντιγεγραμμένος ἢ ἐφθαρμένος, καὶ ἀφίνω νὰ ἐρμηνεύσω τιν αὐτὸν οἱ εἰδότες· ἡ δὲ λέξις Θυτήρ καὶ Δέων ἢ Τελέων ἔχει καλῶς.

Σὺν τύχῃ τελεσφόρῳ.

Προστίθηναι δὲ ἐν παρόδῳ ὅτι καὶ ἐγὼ ἠγόρασα ἐν Κύπρῳ κεφαλὴν Ἀφροδίτης ἀνακαλυφθεῖσαν εἰς Ἰδάλιον, τὸ νῦν Δάλι, ἐκ μαρμάρου τῆς Πάρου, ὥραιότητος γλυφῆς καὶ τέχνης, ὀλίγιστα βεβλαμένην, καθὼς καὶ ἀγγεῖον σμικρὸν φέρον ἐξωγραφημένην τὴν Ἑλληνίδα Σφίγγα, τὴν κεφαλὴν ἔχουσαν γυναικεῖαν, τὴ σῶμα τοῦ πόδας καὶ τὴν οὐρὰν λέοντος, καὶ πτέρυγας ἀετοῦ ἀναπεπταμένας. Ἠγόρασα δὲ καὶ δακτυλιδίον ἐπὶ φοινικικῆς ὑέλου πρασίνης φέρουσαν τὴν κεφαλὴν τοῦ νομοθέτου τῆς Σπάρτης, δακτυλίδιον χρυσοῦν ἔχον ἐπιγραφὴν ΕΠΑΓΑΘΩ, καὶ

κόσμημα χρυσοῦν σχήματος τοιούτου
 με τρία γράμματα, σὺμ, δαλ, καὶ ἱ,
 ἀλλὰ καὶ πολλὰ νομίσματα ἐν οἷς
 ἐν φέρον ἀφ' ἐνὸς τὴν προτομὴν στρα-
 τηγοῦ μετὰ περικεφαλαίας, ἀφ' ἑτέρου
 στρατιώτην καὶ παρὰ τὴν τούτου ἀσπίδα τὴν λέ-
 ξιν ΧΑΥΡΙΟΥ.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 6 Μαΐου 1870.

N. ΒΕΓΛΕΡΗΣ (Ιατρός).

ΛΑΚΩΝΙΚΑ.

(Συνέχ. Ἰδε φυλ. 476.)

Μυρολόγια.

Δρακούλη με τὸν Γεωργατζᾶ
 Ποῦ εἰσασθε τὰ καθούτσα μου (1)
 Πέτε μου κι' ἀρμουνευτέ μου (2)
 Νὰ κάτσω ἢ νὰ παντρευθοῦ
 Ἡ καλογρίτσα νὰ πᾶ νὰ 'μποῦ
 'ς τὸ μοναστήρι τ' ἀγίου
 Μαζὴ με τὸ δασκάλακα
 Καὶ τὸ Μπουφάκη ποῦν' ἐκεῖ
 Θέ νᾶν' ἡ ὀρδινάτζα μας (3).
 Σᾶν τόχε κ' ἔτσα ἡ μοῖρά μου
 Μὲ 'κείνον τὸν παληόπαππα
 Δώδεκα χρόνους δέκα τρεῖς
 Ὅπου δὲν ἔκαμα παιδί
 Ἄλλο δὲν ἐκαζάντησα (4)
 Μόνο τὸ σγιάρτζο (5) μοναχά.
 Τί σ' ἔκαμα, Γερκακρίτ;
 Τὸ σγιάρτζο μου πῶς τὸ χαλᾶς;
 Καὶ ποῦ εἰσθε ἡ νυφάδες μου;
 Πέτ' ἂν με θέτε δουλά σας
 Νὰ πλαίνω τὰ κωλόπανα
 Νὰ τρώω μὲ ἀγκωνὴ (6) ψωμί.

Ἔτερον.

Ποτέ μου δὲν τὸ πάντεχα
 Στοῦ Καπουκεάγια (7) τὴν αὐλὴν
 Νὰ ἰδοῦ τοὺς δούλους ὡς κριτὰς
 Καὶ τοὺς κριτὰς ὡς δούλους
 Μὲ τὸ γυναῖκειον πόλεμο
 Θέ ν' ἀνακατωθοῦμε.

Ὦντες ὀπουρθ' ὁ Καλαντζῆς
 Κ' ἦρθε νὰ με στεφανωθῇ
 Ἡ μάνα μου δὲν ἦταν κεῖ
 Ἦτα σ' ἀνάποδες δουλειαίς.

Ἐδῶ 'ναι 'ποῦ ἐστήθησαν
 τοῦ δαίμονα τὰ δίχτυα,
 Κι' ὁ κλέφτης ἐπροσπέρασε
 Κι' ἐπιάσθ' ὁ διχτολόγος.

Βάστα τὴ πέτρα δυνατὰ
 Νὰ μὴ τὴν ἀμπολήσης (1),
 Τί ἔχω γυῖαλιά 'ς τὸν κόρφο μου
 Θέ νὰ μὲ τὰ τσακίσης.

Ἄσπρο τραντάφυλλο κρατῶ
 Βουλῶμαι νὰ τὸ βάψω
 Κι' ἂν τὸ πετύχω 'ς τὴ βαφὴ
 Καρδιαίς ποῦ θέ νὰ κάψω.

Ποῖος εἶδεν ἥλιο 'πὸ βραδὺ
 Κι' ἄστρια τὸ μεσημέρι,
 Ποῖος εἶδε νύφ' αὐλόγητη
 'ς τοῦ πεθεροῦ τὴ πόρτα.

Σήμερον ἄλλος οὐρανὸς
 Σήμερον ἄλλη 'μέρα
 Σήμερον 'ποῦ χωρίζεται
 Αἰτὸς τὴ περιστέρα.

Παρατηρηταῖον ὅτι ἐν Ἡπείρῳ λέγονται τὰ αὐτὰ,
 ἀλλ' οὐχὶ ἐν Θρήνοισι, μάλιστα ἄδονται ἐπὶ χοροῦ
 γιγνομένου εἰς τοὺς γάμους, ὡς εἴθισται πῶς ὁμοῦ
 ἐν Λακωνικῇ κατήντησαν ἐλεγεία ἐστὶ περιεργόν.
 Προσέτι παρατηροῦνται καὶ διαφοραὶ στίχων, αἵτι-
 νες ἐγένοντο, φαίνεται, πρὸς ἐφαρμογὴν εἰς τὰς πε-
 ριστάσεις π. χ. ἐν Λακωνικῇ λέγεται

«Κι' ἂν τὸ πετύχω 'ς τὴ βαφὴ
 Καρδιαίς ποῦ θέ νὰ κάψω»

Ἐν δὲ Ἡπείρῳ

«Κι' ἂν τὸ πετύχω 'ς τὴ βαφὴ,
 Χάι μωρὲ γραμματικὲ,
 Πολλαῖς καρδιαῖς θὰ κάψω,
 Γραμματικὲ κ' ἀφέντη.

Καὶ παρακατιῶν παρατηρῶ τὴν ἐξῆς διαφορὰν
 π. χ. ἐν Λακωνικῇ λέγεται

«Ποῖος εἶδε νύφ' αὐλόγητη
 'ς τοῦ πεθεροῦ τὴ πόρτα.

Ἐν δὲ τῇ Ἡπείρῳ οὕτως

«Ποῖος εἶδε κό-
 βρὲ κόρην ἑμορφη
 Ποῖος εἶδε κόρην ἑμορφη
 Ἀντάμα με τοὺς κλέφτας.

Καὶ πάλιν ἐν Λακωνικῇ

Σήμερον ποῦ χωρίζεται αἰτὸς τὴ περιστέρα.
 Λέγεται ἐπὶ θανάτου διαχωρίσαντος ἀνδρόγυνον
 ἐξ ἐναντίας ἐν Ἡπείρῳ ἄδεται ἐπὶ γάμου οὕτως
 «Σήμερον ἀνταμόνεται αἰτὸς τὴ περιστέρα.»
 Πρὸς τούτοις παρατηρῶ ὅτι εἰς τὸ τμήμα τῆς

(1) Ἀφήσης.

(1) Ordonnance, διαγγελεύς. (2) Ἐκέρδησα, τουρκ.

(3) Σ. ΠΑΝΔ. Τί ἐστὶ σγιάρτζο; Δυστυχῶς ὁ φιλόλογος συλ-
 λογὴς τῶν ῥημάτων τῆς Μάνης πολλάκις παραλείπει τὴν ἐρ-
 μηνίαν τῶν δυσκολωτέρων λέξεων.

(4) Ἀδέλφια μου. (5) Ἑρμηνεύσατέ με, συμβουλευσατέ με.

(6) Ἀντὶ γωνία, ἤτοι κομμάτι ψωμί. (7) Ἀντιπρόσωπος, τουρκ.
 ἡ λέξις.